

המצוה הר"ג היא שצונו לכבד החכמים ולקום מפניהם ולגדל אותם והוא אמרו ית' (ט"ז) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ולשון ספרא תקום והדרת קימה שיש בה הידור. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ראשון מקדושין (ג: ג:). דע שעם היות מצוה זו מחייבת לאנשים כלם בכלל, כלומר לכבד החכמים, ואפילו חכם לחכם השהה לו בחכמה כמו שבאר באמרו (פ"ג ג:) תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה, דע שיש בכבוד דברים מיוחדים ונוספים על התלמיד וזה כי כבוד התלמיד את רבו יש בו תוספת גדולה על הכבוד שהוא חייב לכל חכם ויתחייב לו עם הכבוד המורא. שהם כבר בארו שחוק רבו עליו יותר גדול מחוק אביו שחייבו הכתוב לכבדו ולירא ממנו (לקי ר"ר"ט). ובבאר אמרו (ממ"ט ט), שניה פ"ג ט"ג ומ"ט רפ"ה) אביו ורבו רבו קודם. וכבר בארו (פנ"ה ט:) שאינו מותר לתלמיד לחלוק על רבו, רוצה לומר בחולק לצאת מהוראתו ודינו שיסמוך בסברתו וילמד או ידון או יורה אם לא יתן לו רשות. ואין מותר לו להתקוטט עמו או להתרעם ממנו ולא לחשדו, רוצה לומר שיהרהר עליו פועל או מאמר במין ממיני ההרהור, כי איפשר שלא ירצה זה. ובפרק חלק (ק:) אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר [פנ"ח טו] בהצותם על י"י, כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה שנאמר [תק"ט כ] המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את י"י, וכל המתרעם על רבו כמתרעם על השכינה שנאמר [נ"ט טז] לא עלינו תלונותיכם כי על י"י, כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה שנאמר [תק"ט כ"א] וידבר העם באל"ים ובמשה. וזה כלו מבוואר כי מחלוקת קרח ומריבת ישראל ותלונתם והאשימם וחשדם אמנם היה עם משה ועליו שהיה רבן שלכל ישראל ושם הכתוב כל ענין מהם על י"י. ובבאר אמרו (פנ"ח פ"ד מ"ג) מורא רבך כמורא שמים. וזה כלו לקוח בראיה מהיות הכתוב מצוה לכבד החכמים והאבות, כמו שהתבאר בלשונות רבים מן התלמוד, לא שהיא מצוה בפני עצמה (כ"ל ט"ט ע"ג). והבין זה:

(ספ"כ המצוות שרמ"ה)

ב מצות עשה

להדבק בחכמים כדי ללמוד ממעשיהם, שני וכו' חדבק. וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בחכמים ותלמידיהם. לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכמים וישיא בתו לתלמיד חכמים ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים ולעשות פרקמטיא לתלמידי חכמים ולהתחבר להן בכל מיני חבור, שני ולדבקה בו. וכך צו חכמים ואמרו והוי מחאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם:

(ע"ב כ"ו צ"ו ע"ג)

כי כל הנמשכים אחר משה מושפעים באמצעותו ובאמצעות הבאים אחריו, עד שבהשתתף הרב עם התלמיד יתחזק שפע התלמיד מצד השפע הנשפע לרב. ומפני זה הזהירו רז"ל³⁹ ללמוד עם מי שגדול ממנו, ואמרו⁴⁰ אינו דומה הלמד מעצמו ללומד מרבו. ומפני זה אמר רבי⁴¹: האי דעדיפנא מחבראי משום דהזיתיה לר"מ מאחוריה. ואלו הזיתיה באפיה⁴² כ"ש דעדיפנא⁴³ טפי, שנאמר⁴⁴: והיו עיניך רואות את מוריך. כי כפי השפע הנשפע לרב הנראה בפנים, כמו שאמר הכתוב⁴⁵: חכמת אדם תאיר פניו, יהיה שופע על התלמיד יותר כאשר יקבלוהו.

(דקנות ה"ב זכ"ש ה')